

Motion till riksdagen 2009/10:So371

av **Andreas Norlén och Gustav Nilsson (m)**

Åtgärder mot förfalskade läkemedel

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anføres i motionen om en kartläggning av förekomsten av förfalskade läkemedel samt om att ta fram förslag till åtgärder mot förfalskade läkemedel.

Motivering

Falska läkemedel är olagligt framställda och distribuerade piller eller vätskor som med dagens förfinade förfalskningstekniker är praktiskt taget omöjliga att skilja från riktiga läkemedel vid enbart en inspektion med ögat. Även för experter som tull/polis och uppköpare (t.ex. apotek) förefaller dessa i det närmaste oskiljaktiga från äkta produkter som godkänts av myndigheter med ansvar för kvaliteten på läkemedel, i Sverige Läkemedelsverket.

Förfalskade läkemedel innehåller dock för lite, ingen eller rent av för mycket av aktiv läkemedelssubstans, eller kan t.o.m. innehålla en helt annan substans än den plagierade produkten ger sken av. Vid sidan av att sådan verksamhet är illegal och svårkontrollerad, utgör den i samtliga fall ett allvarligt hot mot patientsäkerheten. Verksamheten är kraftigt i växande, dels då den snabbt ökande Internethandeln även gäller läkemedel och då falska produkter ofta är omöjliga att upptäcka utan kemisk analys bland till synes korrekta läkemedel av utanpåskriften att döma, dels då lagföring av förfalskare i detta farliga medicinska gebit försvåras av att denna nya kriminalitet inte har straffsatser som är rimliga i förhållande till olaglig handel med t.ex. narkotika eller andra missbrukssubstanser.

Fel! Okänt namn på

Storleken på problemet

Enligt WHO:s senaste statistik från november 2006 uppskattas det globala marknadsvärdet för denna kriminella industri år 2010 kunna uppgå till hissnande 75 miljarder US-dollar. Inget land, vare sig u- eller i-land, är idag undantaget. Världsmarknaden för förfalskade läkemedel beräknas för tillfället vara 1–10 % av alla läkemedel som finns ute till försäljning. För exempelvis inköp från oseriösa Internetsidor är risken att erhålla ett förfalskat läkemedel idag uppskattat till minst 50 %. Varannan beställning där ger ett potentiellt livsfarligt preparat som är närmast omöjligt för beställaren, som kan vara enskild kund men även läkemedelsgrossist som förser apoteken, att kontrollera.

I Sverige är problemet att omfattningen av denna patientskadliga verksamhet fortfarande inte är känd i detalj. Men tillfälliga tillslag, trots bristande tull- och polisresurser på området, bekräftar en troligen tilltagande kriminalitet på området även i vårt land. Ett alltför lågt straffvärde i gällande lagstiftning gör verksamheten extremt lönsam med liten risk för upptäckt. Det finns t.o.m. exempel på att åklagare avstått från utredning i klart misstänkta fall, varför beivran och påföljd för dessa brott idag närmast lyser helt med sin frånvaro. Traditionella narkotikaligor kan därför misstänkas övergå från en typ av illegala substanser till en annan som är svårare att kontrollera med rask spridning av förfalskade läkemedel även i vårt land som resultat om inget görs skyndsamt.

Problemet är särskilt allvarligt för de många av våra folksjukdomar som kräver långvarig läkemedelsbehandling, dels för att marknaden här är mest lukrativ för förfalskarna på grund av de stora volymer läkemedel som här hanteras, dels för att de läkemedelsbehövande patienterna löper större risk att drabbas då de ofta behöver just flera olika mediciner under långa tider. Ett viktigt exempel på sådan riskgrupp är den miljon människor i Sverige som har någon av de 80-tal reumatiska sjukdomar vi känner till idag. För dessa individer är långvarig, kanske livslång, behandling med ett eller flera läkemedel inte sällan helt avgörande för att kunna hålla sjukdomen rimligt i schack. Med misstanken om olika typer av förfalskade antireumatiska läkemedel i hantering inom sjukvården blir det omöjligt för såväl patient som vårdpersonal att avgöra om det är sjukdomen som förändras och förvärras eller om det är medicinen som är otillförlitlig från tid till annan. Detta är inte bara ett hot mot dessa många patienters dagliga funktion och överlevnad, utan ett hot mot hela samhällets möjlighet att lita till den imponerande medicinska utveckling som skett inom reumatologins område under senare år. Vi riskerar att fantasitiska medicinska landvinningar till enorma humanitära och ekonomiska värden för patienter, anhöriga och samhälle till del går upp i rök av en ny typ av framväxande kriminalitet som vi ännu inte har någon som helst kontroll över.

En liknande problematik kan förenklat sägas beröra all sjukvård som är läkemedelsintensiv, varför ett politiskt ledarskap för frågeställningen nu krävs. EU har också fört upp frågan på sin agenda inför det stundande svenska ordförändreskapet. Det är då viktigt att alliansregeringen och Moderaterna visar på en egen agenda på detta område.

Förslag till åtgärder

De omfattande medicinska komplikationer som falska läkemedel leder till är väl kända. Hur stort det potentiella hotet mot patientsäkerheten som en sådan idag okontrollerad men illegal verksamhet innebär för Sveriges vidkommande är dock okänt och måste därför omgående utredas och analyseras. Läkemedelsverket (LV) har under 2008/2009 iscensatt upplysningskampanjer för allmänheten vad gäller främst faran med inköp av läkemedel över Internet. Men LV har också uttryckt en önskan om en rejäl satsning på samordning av alla berörda myndigheter för att kartlägga denna nya typ av allvarlig kriminalitet.

Tull-, polis- och åklagarväsendet utgör i detta sammanhang centrala instanser för att ta initiativet till en mera noggrann analys av problemets omfattning för svenskt vidkommande. Dessutom bör straffbestämmelserna för denna typ av brottslighet ses över och eventuellt skärpas.

Detta samlade arbete är nödvändigt för att legala producenter och distributörer av läkemedel ska kunna skapa strukturer som optimerar säkerheten i deras verksamhet och skyddar dem själva, och därmed patienterna, sjukvården och samhället, från de hälsorisker en okontrollerad illegal marknad med förfalskningar av mediciner annars kan komma att innebära.

En nödvändig inledande kartläggning av och åtgärder mot förfalskade läkemedel ger bättre möjligheter för hälso- och sjukvården att överblicka hoten mot patientsäkerheten när en ny typ av kriminalitet gör entré i vårt samhälle. Slutligen bör informationsutbytet mellan berörda myndigheter utvecklas, så att de fortlöpande kan hålla utvecklingen på läkemedelsförfalskningsområdet och dess konsekvenser för svenska folket under strikt kontroll.

Stockholm den 2 oktober 2009

Andreas Norlén (m)

Gustav Nilsson (m)